

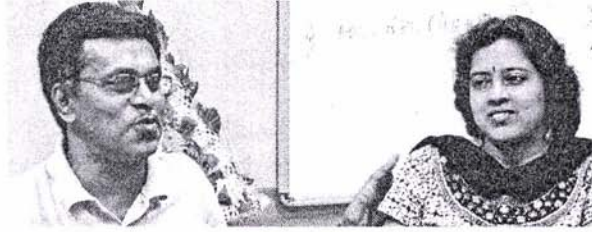
# चंद्रावर वस्ती शक्यतेच्या टप्प्यात

## चांद्रयान-१ मोहिमेचे शास्त्रज्ञ डॉ. सय्यद अहमद यांचा विश्वास

सकाळ वृत्तसेवा

पुणे, ता. ११ : चंद्रावर वस्ती ही आता वैज्ञानिक नवलकथा राहणार नाही. तेथे वास्तव्य करणे शक्य आहे, असे अलीकडच्या संशोधनातून स्पष्ट झाले आहे. चंद्राची निर्मिती होताना लाव्हा रसामुळे तेथे मोठे बोगदे तयार झाले आहेत. या ठिकाणी मानवाला सहजपणे वास्तव्य करता येईल, असा दावा भारताच्या चांद्रयान-१ मोहिमेत महत्त्वाचा वाटा उचलणारे शास्त्रज्ञ डॉ. सय्यद मकबूल अहमद यांनी आज केला.

डॉ. अहमद हे चांद्रयान मोहिमेत 'पेलोड' शास्त्रज्ञांच्या गटाचे प्रमुख होते. त्यांनी तयार केलेल्या 'मास स्पेक्ट्रोमीटर'मुळे चंद्रावर पाणी असल्याची माहिती भारताला मिळू शकली. डॉ. अहमद यांनी बुधवारी 'सकाळ' कार्यालयास पत्नी डॉ. सीमा



डॉ. सय्यद अहमद पत्नी डॉ. सीमा यांच्यासह.

यांच्यासह सदिक्छा भेट दिली. त्यांनी संपादकीय विभागातील सहकाऱ्यांशी संवाद साधला. चांद्रयान मोहिमेदरम्यानचे अनुभव त्यांनी या वेळी सांगितले.

चंद्रावर मानवाच्या संधाव्य वास्तव्याबाबत ते म्हणाले, "चंद्रावर वास्तव्य शक्य आहे; पण त्यासाठी सूर्याच्या किरणोत्सर्गापासून माणसाचा बचाव व्हावा लागेल. या किरणोत्सर्गातील अल्फा कणांपासून मानवाला धोका पोचू शकतो.

त्यावरही आता मात करता येऊ शकेल. कारण चंद्राच्या निर्मितीच्या वेळी तेथे मोठ्या लावा नलिका तयार झालेल्या आहेत. या नलिकांना वैशिष्ट्यपूर्ण धातूचे कवच म्हणता येईल. हे कवच मानवाचा बचाव करील. जपानच्या 'क्युगा' अंतराळ यानातील कॅमेऱ्याने या नलिकांची छायाचित्रे टिपलेली आहेत."

चांद्रयानाच्या दुसऱ्या मोहिमेबद्दल डॉ. अहमद यांनी माहिती दिली. "या मोहिमेत चंद्रावरील पाणी आणि

खनिजांबाबत तपशिलाने संशोधन केले जाईल. या वेळी अंतराळ यानात 'लार्ज एरिया सॉफ्ट एक्स रे फ्लोरोसंट स्पेक्ट्रोमीटर' (क्लास) यासह सात उपकरणे असतील. याद्वारा चंद्राची अधिक माहिती मिळू शकेल," असे त्यांनी सांगितले.

"चंद्रावर हेलियम-३ हे मूलद्रव्य सापडण्याची शक्यता आहे. चांद्रयान-१मध्ये ते सापडले नव्हते. पण दुसऱ्या मोहिमेत त्याचे अस्तित्व सापडेल," असा विश्वास डॉ. अहमद यांनी व्यक्त केला. "विजेसाठी ऊर्जा म्हणून 'हेलियम-३'चा वापर करण्याबाबत देशात संशोधन सुरू आहे. एक लिटर 'हेलियम'मध्ये एखाद्या सर्वात मोठ्या शहराला एक वर्षासाठी आवश्यक असलेली वीजनिर्मिती करण्याची क्षमता असते, असे मानले जाते," असे डॉ. अहमद म्हणाले.